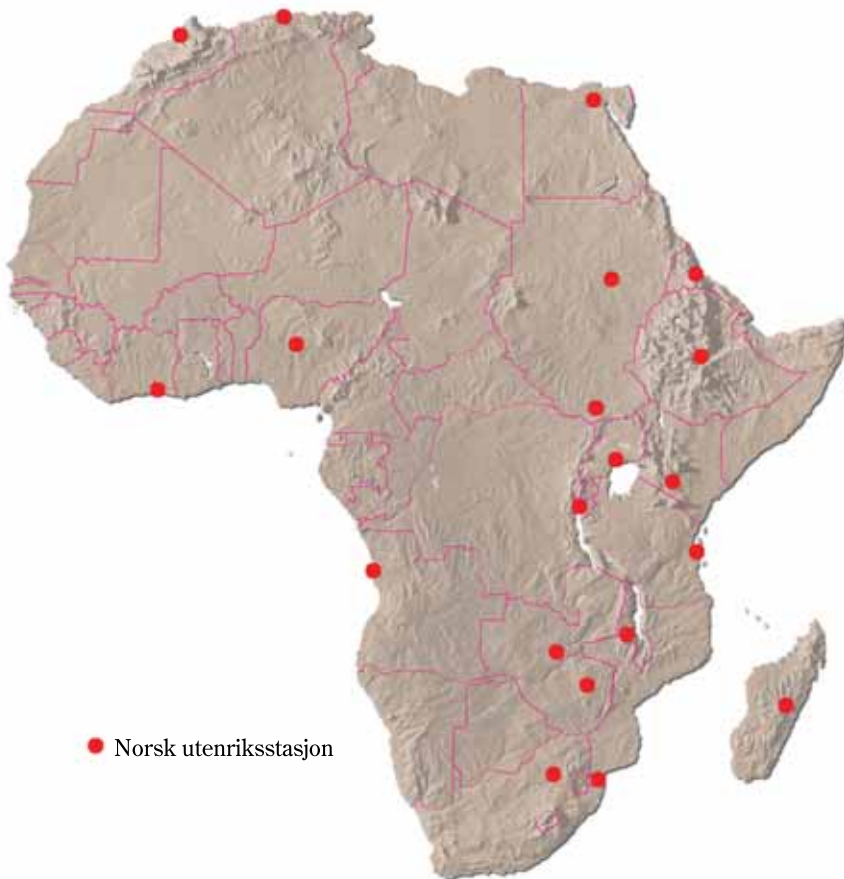

plattform for
en helhetlig Afrika-politikk

UTENRIKSDEPARTEMENTET

■ Norge har **18 ambassader** i Afrika med rundt 300 stillinger. Hovedtyngden av de ansatte er knyttet til ambassadene i det sørlige og østlige Afrika, men det har også blitt et sterkere fokus på Vest-Afrika de siste årene.

■ I 2006 utgjorde de totale norske **investeringene** i Afrika **40,6 milliarder kroner**. De største andelene av investeringene var i Angola og Algerie.

■ Den norske **eksporten** av tradisjonelle varer (eksklusive salg av olje og gass, skip og oljeplattformer) til Afrika i 2007 var på **4,3 milliarder kroner**.

■ Den norske **importen** av tradisjonelle varer fra Afrika var i 2007 på **6,4 milliarder kroner**.

■ I 2007 var Norges bistand til Afrika på **5,4 milliarder kroner**. Dette inkluderer alle kanaler for bistand hvor det er mulig å identifisere spesifikke mottakerland. Sudan og Tanzania er de største mottakerne for norsk bistand. 6 av de 10 største mottakerlandene for norsk bistand i 2007 var afrikanske.

■ Det er rundt 50.000 personer av afrikanske opprinnelse i Norge. Somaliere er med 23.000 individer den største gruppen.

plattform for
en helhetlig Afrika-politikk

UTENRIKSDEPARTEMENTET

Forord

Afrika er i endring. Aldri har kontinentet hatt så få kriger som nå, aldri så mange fredelige maktskifter og aldri en så vedvarende høy økonomisk vekst. Selv om utfordringene fortsatt er mange og store, finnes det grunnlag for optimisme. Utviklingen på det økonomiske og sosiale området, en ny generasjon afrikanske statsledere og bedre styresett i de fleste land, gjør at Afrika blir en stadig viktigere internasjonal aktør. Når Norge ønsker å styrke samarbeidet med afrikanske land, er det også i erkjennelse av at Afrikas internasjonale innflytelse øker.

Globaliseringen gjør at afrikanske land og Norge bringes tettere sammen. Norske næringslivs-investeringer i Afrika er nå langt større enn bistanden og bidrar til muligheter for økonomisk utvikling både for afrikanske land og Norge. Handelen og turismen øker. Kongo-bassenget er verdens nest største regnskog, og bevaring av regnskogen vil være en nøkkel i arbeidet med å stoppe global oppvarming. Krig og konflikt bidrar til en betydelig flyktningestrøm som også kommer til Norge. En stabil og bærekraftig utvikling i Afrika har dermed direkte konsekvenser for Norge.

En bærekraftig utnyttelse og forvaltning av verdens naturressurser er et overordnet mål i norsk utenriks- og utviklingspolitikk. Afrikas økonomiske utvikling er i stor grad basert på utvinning av råvarer som olje, mineraler og tømmer. Det er avgjørende for Afrikas framtidige vekst og velstand at utvinningen av råvarer er bærekraftig og sikrer en rettferdig fordeling av inntektene. Norge ønsker derfor å støtte opp under en utvikling hvor afrikanske land styrker sitt eget inntektsgrunnlag gjennom en god og åpen forvaltning, oppbygging av effektive skattesystemer og reduksjon i ulovlig kapitalflyt. På denne måten kan Afrikas rike naturressurser komme befolkningen som helhet til gode og bidra til varig utvikling og fattigdomsreduksjon.

Tradisjonelt har Norges samhandling med landene sør for Sahara skjedd gjennom bistand og misjonsarbeid, men samarbeidet utvides stadig. Norge har innledet politisk dialog med en rekke land i Afrika om utenrikspolitiske temaer som fred- og konfliktløsning, helsespørsmål og miljøpolitikk. Dette ønsker vi å videreutvikle. Historisk har det geografiske fokuset for norsk engasjement i Afrika vært rettet mot det sørlige og østlige Afrika, men denne regjeringen har også utvidet innsatsen i deler av det sentrale og vestlige Afrika.

Regjeringen ønsker en helhetlig Afrika-politikk der utenriks-, utviklings-, sikkerhets-, miljø-, handels- og næringspolitikk ses i sammenheng og virker gjensidig forsterkende. Den positive utviklingen i Afrika de senere årene gir reell mulighet til et bredere samarbeid med afrikanske land på alle disse områdene.

Plattform for en helhetlig Afrika-politikk omfatter ingen fullstendig oversikt over norsk engasjement i Afrika, men angir regjeringens hovedprioriteringer. Siktemålet er å gi et overordnet innblikk i norsk samarbeid med Afrika på de ulike politikkområdene som grunnlag for å utforme og iverksette konkret innsats.

Utenriksminister
Jonas Gahr Støre

Miljø- og utviklingsminister
Erik Solheim

Innhold

FORORD	2	African Peer Review Mechanism (APRM)	15
1 EN RETTFERDIG OG BÆREKRAFTIG ØKONOMISK UTVIKLING	4	FNs sikkerhetsråd og Rådet for menneskerettigheter	16
Næringsutvikling i Afrika	4	Oppfølging av alvorlige brudd på menneskerettighetene	16
Det multilaterale handelsregulverket i Verdens handelsorganisasjon (WTO)	4	Kamp mot menneskehandel	17
Handelsrettet utviklingssamarbeid	5	Støtte til menneskerettighetsforsvarere i Afrika	17
Petroleumsforvaltning - Olje for Utvikling	5	Kvinneres politiske og økonomiske deltakelse	17
Åpenhet i forvaltningen av naturressurser - EITI	6	Kvinneres helse og reproduktive rettigheter	18
Kontinentalsokkelinitiativet	6		
Bedrifters samfunnsansvar og arbeidstakeres rettigheter	7	5 POLITISK DIALOG OG UTVIKLINGSSAMARBEID	19
Matvaresikkerhet og landbruksutvikling	8	Sentrale multilaterale aktører	19
Regional integrasjon og infrastruktur	8	De forente nasjoner (FN)	19
Gjeldssletting	8	Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet (IMF)	19
		Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB)	20
2 KLIMA, ENERGI OG MILJØ	9	Afrikanske institusjoner	20
Klimasatsingen i utviklingssamarbeidet	9	Den afrikanske union (AU) og New Partnership for Africa's Development (NEPAD)	20
Den norske skogsatsingen	9	Regionale organisasjoner	21
Ren energi	10	Andre fora for norsk-afrikansk samhandling	22
Fiskeri- og kystforvaltning	10	Nordisk-afrikansk utenriksministermøte	22
Miljøvern og biologisk mangfold	11	Africa Partnership Forum (APF)	22
		Initiativet for utenrikspolitikk og global helse	22
3 FRED OG SIKKERHET	12	Bilaterale samarbeidsmekanismer	23
Konfliktløsning	12	Norsk utviklingssamarbeid med Afrika	23
Regional konflikthåndtering	12	Utviklingspolitisk samarbeid med Afrika	23
Støtte til post-konfliktland	13	Samarbeid om de helserelaterete tusenårsmålene	23
Reform av sikkerhetssektoren	13	Humanitær bistand	24
Håndvåpen, miner og klaseammunisjon	13		
Kvinner og konflikt	14		
Barn og ungdom og konflikt	14		
4 DEMOKRATI, MENNESKERETTIGHETER OG LIKESTILLING	15		
Styrking av demokratiske systemer og institusjoner	15		
Korrupsjonsbekjempelse	15		

En rettferdig og bærekraftig økonomisk utvikling

I 2007 var Afrikas samlede økonomisk vekst på 5,7 prosent. Dette var fjerde år på rad hvor kontinentet har opplevd en vekst på over 5 prosent. Den positive trenden forventes å fortsette i årene framover, men veksten er fortsatt skjør. For eksempel ser vi at stigende olje- og matvarepriser og finansiell uro globalt har skapt alvorlige problemer for mange utviklingsland og lagt beslag på midler som ellers kunne bidra til økt sikkerhet, utdanning og helse.

Afrikas økonomiske vekst skyldes først og fremst økt global etterspørsel etter råvarer som olje, mineraler og tømmer. Råvareindustrien representerer potensielt enorme muligheter for videre økonomisk utvikling i Afrika, men det er helt vesentlig at naturressursene forvaltes på en måte som kan gi framtidig vekst og velstand på kontinentet. Afrikanske land og det internasjonale samfunn har et felles ansvar for å unngå et nytt ressurskappløp hvor det drives rovdrift på Afrikas naturrikdommer. Naturressursene må utnyttes på en bærekraftig måte og inntektene forvaltes slik at de bidrar til å bygge velferd og løfte store deler av befolkningen ut av fattigdom.

Afrikanske myndigheter har hovedansvaret for å sikre gode rammebetingelser for utviklingen av næringslivet, inkludert å bekjempe korrupsjon og å redusere overdrevent byråkrati. Men det er også viktig at internasjonale selskaper utviser samfunnsansvar og at et rettferdig, globalt handelsregime tar høyde for de særlige utfordringene som de fattigste landene står overfor. Norge gir høy prioritet til disse områdene som en del av samarbeidet med afrikanske land.

Næringsutvikling i Afrika

Næringsutvikling og handel er sentrale drivkrefter for økonomisk utvikling og utgjør en viktig del av en helhetlig norsk politikk overfor Afrika. Norske selskaper hadde i 2007 investeringer i Afrika på over 40 milliarder kroner. Mer handel og investeringer mellom Norge og Afrika er i felles interesse og vil gi bedre avsetningsmuligheter for både norske og afrikanske produkter. I lys av dette vil norsk næringsliv kunne bli en stadig viktigere partner når det gjelder norsk utviklingssamarbeid med afrikanske land. Norsk bistand til næringsutvikling i Afrika omfatter støtte til utbygging av institusjonell og fysisk infrastruktur, kompetanseutvikling og tiltak for å stimulere til økte investeringer.

Norfund ble opprettet i 1997 som et statlig investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland. I 2007 var Norfunds investeringskapital om lag 4 milliarder kroner, og fondet er med dette blitt en betydelig utviklingspolitisk aktør på sitt område. Norfund investerer i lønnsomme selskaper i utviklingsland og i markeder som normalt ville anses som risikofylte. Norfund deler risiko og inntekter med sine partnere og fokuserer særlig på små og mellomstore bedrifter. Målet er å bidra til økonomisk utvikling og fattigdomsreduksjon gjennom oppbygging av inntektsskapende næringsvirksomhet. Videre tilbyr Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) garantier for norske selskapers investeringer i utviklingsland

Det multilaterale handelsregelverket i Verdens handelsorganisasjon (WTO)

Det multilaterale handelsregelverket i WTO er av stor betydning for afrikanske lands evne til å kunne utnytte mulighetene ved en tettere integrasjon i verdensøkonomien. I dag står Afrika for

under to prosent av verdens samlede handel. Økt markedsadgang for afrikanske varer kan gi bedre priser og avsetningsmuligheter for kontinentets eksport. Sammenbruddet i WTO-forhandlingene i juli 2008 viser at det fortsatt er uenighet i viktige handelsspørsmål. Norge vil fortsette innsatsen for en rask avslutning av Doha-runden slik at det etableres et moderne regelverk som kan legge grunnlaget for balansert og bærekraftig handel.

Doha-runden forutsetter at det fokuseres på utviklingslandenes spesielle situasjon og interesser. Norge støtter de afrikanske landenes krav om særbehandling i det internasjonale handelsregelverket. Norge har allerede innført toll- og avgiftsfrihet på importvarer fra de minst utviklede landene (MUL) og fra 1. januar 2008 også for 14 andre lavinntektsland. For andre utviklingsland enn MUL gir Norge tollpreferanser, det vil si reduserte tollsatser gjennom det såkalt GSP-systemet (Generalized System of Preferences).

Handelsrettet utviklingssamarbeid

Markedsadgang er ikke tilstrekkelig for at de fattigste landene skal kunne øke sin deltakelse i global handel. Også interne barrierer som tungvint byråkrati, svak kapasitet i forvaltningen, korrupsjon eller dårlig infrastruktur gjør eksport, handel eller investeringer vanskelig.

I tråd med handlingsplanen for handelsrettet utviklingssamarbeid vil den norske innsatsen på dette området bli trappet opp og konsentrert om tre områder: *Godt styresett og kamp mot korrupsjon* som omfatter støtte til styrking av faglig og institusjonell kapasitet, samt utvikling av effektive og transparente handelsreguleringer og –prosedyrer, *regional handel* med fokus på å støtte regionale institusjoners kapasitet og regionale programmer hvor utbygging av infrastruktur er et nøkkelområde, og *kvinner og handel*, med vekt på inkludering av kvinners arbeid i den formelle økonomien som et viktig bidrag til økonomisk vekst og utvikling.

Petroleumsforvaltning – Olje for Utvikling

Afrika blir stadig viktigere for verdens energisikkerhet. Kontinentet står allerede for 12 prosent av verdens petroleumsproduksjon, og produksjonen er økende. Petroleumssektoren representerer potensielt store muligheter for økonomisk og sosial utvikling i Afrika, men man har også sett eksempler på at oljeinntektene forlenger vanstyre, forsvinner i korrupsjon eller brukes til å finansiere konflikter.

Gjennom 40 år som olje- og gassnasjon har Norge bygget opp betydelig kompetanse og høstet viktige erfaringer fra petroleumssektoren. Norge er et av landene som har lykket best i å

Kommunikasjonsrevolusjon i Afrika. Afrika har i flere år vært verdens raskest voksende markedet for mobiltelefoni. I 2006 hadde 17 prosent av afrikanere mobiltelefon, en oppgang fra bare én prosent på midten av 90-tallet.

omsette veksten i petroleumssektoren til økt velferd for innbyggerne. Gjennom programmet Olje for Utvikling (OfU) deler Norge kompetanse om og erfaringer fra petroleumssektoren med afrikanske myndigheter og oljeselskaper (se faktaboks).

Olje for Utvikling (OfU)

OfU har tre hovedpillarer: Ressursforvaltning, finansforvaltning og miljøforvaltning. Innen *ressursforvaltning* bygges kapasitet i oljeproduserende land for å utarbeide et solid juridisk rammeverk for utvinning av petroleumsressurser. Et annet mål er å etablere transparente systemer for lisensiering og kontrakter mellom landenes myndigheter og internasjonale oljeselskaper. Innen *finansforvaltning* forsøker man å etablere gode skatte- og avgiftssystemer i petroleumssektoren slik at de oljeproduserende landene får større inntekter fra utvinningen. Innen *miljøforvaltning* gir man støtte til å utarbeide systemer og teknologi som hindrer fakling eller begrenser utslippene i havet.

Åpenhet i forvaltningen av naturressurser - EITI

Afrika har store naturrikdommer som kan legge grunnlaget for omfattende næringsvirksomhet. Bærekraftig utnyttelse av disse ressursene kan gi økonomisk og sosial utvikling, skape arbeidsplasser og øke skatteinntektene i produsentlandene. I afrikanske land har imidlertid kamp om verdifulle naturressurser ofte ført til krig og konflikt. Eksempler på dette er de brutale borgerkrigene i Sierra Leone og Liberia på 1990-tallet, hvor landenes diamantressurser var en viktig drivkraft til konfliktene.

Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) er et initiativ fra 2002 og har som formål å sikre innsyn og åpenhet i inntektsstrømmene fra utvinning av naturressurser som petroleum, mineraler eller metaller. EITI fremmer bedre styresett i land med store naturressurser ved at medlemslandene forplikter seg til full åpenhet og verifisering av pengestrømmer som stammer fra utvinning av naturressurser, mens deltakende olje-, gass- og gruveselskaper forplikter seg til å offentliggjøre hva de betaler til myndighetene. Norge er en av pådriverne i EITI og det første vestlige landet som har forpliktet seg til å implementere EITIs prinsipper. Sekretariatet for EITI ble flyttet til Norge i 2007.

Kontinentalsokkelinitiativet

Alle kyststater har uten videre suverene rettigheter til utnyttelse av ressurser på kontinentalsokkelen innenfor 200 nautiske mil fra egen kyst. Dersom sokkelen strekker seg lenger enn dette, gjelder rettighetene også over dette området, men kyststatene må da kunne dokumentere sokkelens yttergrense for Kontinentalsokkelkommissjonen i New York. Basert på Kommissjonens anbefalinger, kan kyststaten endelig fastsette sokkelens yttergrense. Mange afrikanske kyststater antas å ha kontinentalsokkel utover 200 nautiske mil, og fastsettelse av yttergrensene for slik sokkel er derved særdeles viktig i et utviklingsperspektiv, fordi det vil gi kyststatene rettigheter til å utnytte for eksempel olje- og gassressurser i et større område. Dette kan utgjøre store bidrag til landenes økonomiske utvikling.

Fristen for mange kyststaters fremlegg av dokumentasjon for Sokkelkommisjonen er mai 2009. Mange utviklingsland står imidlertid overfor særlige utfordringer med hensyn til å legge frem vitenskapelig dokumentasjon som er nødvendig for å fastsette grensene for egen kontinental-sokkel. For å bistå utviklingsland med særlige behov slik at de skal kunne ivareta egne interesser på dette feltet, tok Norge i 2000 initiativ til opprettelsen av et FN-fond knyttet til dokumentasjon av kontinental-sokkel utenfor 200 nautiske mil. Norge er fondets største bidragsyter. På ulike områder ytes også ekspert- og rådgivningsbistand til afrikanske land. Målet er å hjelpe aktuelle land å nytte seg eksisterende vitenskapelig informasjon og etablerte finansieringsmekanismer slik at de kan legge frem nødvendig dokumentasjon innen fristens utløp.

Bedrifers samfunnsansvar og arbeidstakeres rettigheter

I en globalisert økonomi opererer internasjonale bedrifter over hele verden. Debatten om samfunnsansvar dreier seg om hvilket ansvar bedrifter tar og bør ta for mennesker, lokalsamfunn og miljø som påvirkes av deres virksomhet; også dersom virksomheten foregår i områder med svakere lovverk og rammebetingelser enn i vestlige land. Ved åpenhet, god forretningsførsel og høy etikk kan internasjonale bedrifter bidra til økonomisk og sosial utvikling i de fattige landene. Det er sentralt at forretningsvirksomheten sikrer arbeidstakeres rettigheter og respekt for grunnleggende arbeidsstandarder som forbud mot barne- og slavearbeid og retten til å organisere seg.

Den norske regjeringen legger i 2008 fram en Stortingsmelding om bedrifers samfunnsansvar. Siktemålet er å signalisere økt myndighetsengasjement og en klarere utformet politikk på området. Regjeringen viderefører samtidig dialogen med næringslivet om samfunnsansvar, blant annet i KOMpakt, konsultasjonsorganet for drøfting av samfunnsansvar. Norge er også en

Reforhandling av gruveavtaler i Zambia

Zambia er en stor produsent av kobber, men staten og befolkningen har i liten grad fått del i den sterke økningen i de globale kobberprisene. Etter nedgangstider i kobberindustrien på 1980- og 1990-tallet, ble den zambiske kobberindustrien privatisert og avtaler inngått med internasjonale selskaper. På tross av at kobberprisene nå har økt med nærmere 600 prosent, sitter staten igjen med kun 3-5 prosent av eksportinntektene fra kobbergruvene. Til sammenligning får Norge 65 – 70 prosent av eksportinntektene fra olje og gass. På denne bakgrunnen besluttet Zambia i 2007 å reforhandle gruveavtalene med de internasjonale selskapene for å sikre staten en mer rettmessig andel av overskuddet. Staten besluttet tidlig i 2008 å gjøre lovendringer som medfører at alle utenlandske selskaper må forholde seg direkte til nasjonal lovgivning med hensyn til skatt, miljø og arbeidsvilkår. Det forventes at det nye skatteregimet allerede i 2008 vil øke statens inntekter med over 400 millioner USD, noe som tilsvarer rundt halvparten av all bistand til landet.

Norge har vært en av pådriverne for og blant de største bidragsyterne til arbeidet med å bistå zambiske myndigheter i å reforhandle gruveavtalene og revidere gruveskatteregimet. Den norske støtten fortsetter i 2009. Samlet forventes det at denne innsatsen vil kunne sikre fremtidige statlige inntekter fra gruvesektoren som vil kunne tilsvare all bistand til Zambia.

sterk støttespiller for International Labour Organization og i arbeidet for å sikre anstendig arbeid for alle. Gjennom politisk dialog med afrikanske land forsøker vi å fremme tiltak for sosial beskyttelse, rettigheter på arbeidsplassen, grunnleggende arbeidsstandarder og likestilling.

Matvaresikkerhet og landbruksutvikling

Fra 2006 økte prisene på matvarer kraftig over hele verden, blant annet som følge av høye oljepriser og økt produksjon av biodrivstoff. Prisøkningen på matvarer kan få svært alvorlige konsekvenser i form av sult, underernæring og konflikter i fattige land. Mange av landene som er hardest rammet ligger i Afrika.

Norge har støttet strakstiltak for å bistå sårbare land med å håndtere de negative konsekvensene av matkrisen. Samtidig er det viktig å opprettholde fokus på landbruksutvikling og økonomisk vekst som den beste måten å takle matvarekrisen på. I den sammenheng kan det være potensial for økt satsing på samarbeid mellom offentlige og private aktører (OPS). Norge støtter en rekke tiltak for landbruksutvikling i Afrika. Utvikling av lokalt tilpassede produksjonsmetoder, bekjempelse av skader og sykdommer, markedsinformasjon, kompetansebygging og tilgang til innsatsfaktorer er viktige områder i den sammenheng.

Regional integrasjon og infrastruktur

Utbygging av infrastruktur, enten det dreier seg om veier, broer, havner eller telekommunikasjon, er en forutsetning for økonomisk utvikling. Et velfungerende infrastrukturnett reduserer transporttid og kostnader for næringslivet og bedrer dermed markedsadgangen for afrikanske produkter. Sterkere infrastrukturnett mellom afrikanske land vil bidra til å fremme fred, utvikling og økonomisk diversifisering og vil også gjøre kontinentet mindre avhengig av eksportinntekter fra tradisjonelle råvarer. Samtidig vil det gjøre de afrikanske markedene mer attraktive for utenlandske investeringer.

Norge bidrar til utbygging av infrastruktur ved å formidle kunnskap innen sektorer hvor vi har kompetanse og gode erfaringer fra norsk forvaltning. Dette gjelder blant annet kraftforsyning, vannressursforvaltning og bygging av veier og havner.

Gjeldssletting

Tyngende gjeld er et alvorlig hinder for sosial og økonomisk utvikling i mange fattige land, særlig i Afrika. Gjeldsfinansiering er samtidig viktig og nødvendig for å mobilisere ressurser til offentlige og private investeringer, også for å redusere fattigdom. Gjeldssletting er av liten nytte uten at den ledsages av en utviklingsfremmende politikk. Det er derfor viktig at midlene som frigis brukes til fattigdomsreduserende tiltak. Det er også et sentralt prinsipp for Norge at midler som bevilges til gjeldssletting ikke gis i stedet for gavebistand. Som eneste land rapporterer ikke Norge sletting av bilateral gjeld som offisiell bistand.

Regjeringen har lansert en egen handlingsplan om gjeldslette for utvikling. Norge leder an i arbeidet med å slette de fattigste landenes gjeld, både ved bilateral gjeldssletting, ved å være en sterk støttespiller for multilaterale gjeldsletteordninger og ved å gå i bresjen for gjeldspolitisk nytenkning.

Afrika er minst ansvarlig for de menneskeskapt klimaendringene, men samtidig mest sårbar for konsekvensene av dem. Vestlige land, som er ansvarlige for de største utslippene av skadelige klimagasser, har et moralsk ansvar for å bidra med finansiell støtte for at Afrika skal kunne håndtere konsekvensene av klimaendringene. Samtidig har Afrika et enormt energibehov, som delvis kan dekkes gjennom fossilt brensel. Godt miljøpolitikk er derfor ikke bare viktig for å takle konsekvensene av urbanisering, utvidelse av landbruksarealer og overutnyttelse av skog- og fiskeressurser, men også for å sikre en mest mulig miljøvennlig utvikling av energisektoren i Afrika.

Massiv støtte til klimatiltak er viktig for å stimulere utviklingslandenes vilje og evne til å slutte seg til et framtidig regime for utslippsreduksjoner etter utløpet av Kyoto-protokollen i 2012.

Klimasatsingen i utviklingssamarbeidet

Globale klimaendringer øker Afrikas sårbarhet for blant annet tørke og flomkatastrofer og har negative konsekvenser for helse og matvaresikkerhet. Klimaendringer forsterker tapet av biologisk mangfold, jorderosjon og forringelse av landarealer. Det er anslått at en temperaturøkning på to grader vil medføre et samlet tap for Afrika på 133 milliarder dollar årlig, eller 4,7 prosent av kontinentets bruttonasjonalprodukt.

Klimasatsingen i utviklingssamarbeidet er et ledd i oppfølgingen av Regjeringens internasjonale klimastrategi. Regjeringen har lansert en tiltakspakke som skal styrke det miljørettede utviklingssamarbeidet, herunder når det gjelder klimatilpasning og ren energi i Afrika. Klimasatsingen skal inneholde tiltak for reduksjon av klimaskadelige utslipp og for å lette de fattige landenes tilpasning til klimaendringene. Arbeidet med bærekraftig forvaltning, bruk og bevaring av naturressurser og biologisk mangfold er viktig for å redusere fattiges sårbarhet overfor klimaendringer og forebygge naturkatastrofer og humanitære kriser. Det er også avgjørende at en framtidig klimaavtale ivaretar utviklingslandenes behov, og Norge vektlegger etablering av allianser med afrikanske land i internasjonale klimaforhandlinger.

Den norske skogsatsingen

Avskoging og skogforringelse står for rundt 20 prosent av de globale klimagassutslippene. Avskogingen er størst i utviklingsland, og blant de ti landene med hurtigst avskoging ligger seks i Afrika. Tiltak mot avskoging vil være et betydelig bidrag til reduksjon av globale klimagassutslipp.

Under klimaforhandlingene på Bali i desember 2007 ga den norske regjeringen tilsagn om bistand på inntil 3 milliarder kroner årlig for å bekjempe avskoging og å støtte bærekraftig skogforvaltning i utviklingsland. I Afrika vil innsatsen konsentreres særlig om Kongo-bassenget, men også Tanzania. Norge ønsker at tiltak mot avskoging skal omfattes av en framtidig klimaavtale.

Oljeplattform i Angola. Angolas petroleumssektor er i sterk vekst og en stor mottaker av norske næringslivsinvesteringer. Til sammen hadde norsk næringsliv investeringer på 40 milliarder NOK i Afrika i 2006.

lønnsomt. Utbygging av vannkraft representerer dessuten betydelige muligheter for norske selskaper med kompetanse på dette området. Norge har gjennom sine naturlige forutsetninger bygd opp ledende kompetanse på utbygging og bruk av vannkraft og på sammenhengen mellom energi og miljø. Med dette utgangspunktet ønsker Norge å tilby en samlet satsing på ren energi tilpasset de spesifikke utfordringene i våre samarbeidsland. Den økonomiske effekten av kraftutbygging blir større gjennom regionalt samarbeid, og regionale aktører er viktige partnere i norsk energisamarbeid med Afrika. Norge koordinerer den internasjonale bistanden til energisektoren i Southern African Development Community (SADC).

Fiskeri- og kystforvaltning

Afrika har noen av verdens rikeste fiskeressurser, men mange bestander trues av overfiske, ikke minst fra internasjonale fiskerier. Norge og afrikanske land har felles interesser i å stanse ulovlig, uregulert og urapportert fiske. For å sørge for en bærekraftig høsting av Afrikas fiskeressurser, er det nødvendig med effektive forvaltnings- og overvåkningssystemer, så vel som rettferdige internasjonale fiskeriavtaler.

Som fiskerinasjon har Norge komparative fortrinn på flere områder i fiskerisektoren. I samarbeid med afrikanske kyststater har Norge bidratt til å utvikle systemer for kartlegging og overvåking av fiskeressurser, utvikling av regionalt samarbeid innen ressursforvaltning, utvikling av effektiv fiskerilovgivning, samt universitetsutdanning innen fiskerisektoren.

Ren energi

Mangel på energi er en stor utfordring for Afrika. Det meste av kontinentets energibehov dekkes i dag av kostbar og forurensende olje. Klimaendringer og stigende oljepriser har økt behovet for utvikling av andre energikilder enn petroleum. Afrika har et meget stort og uutnyttet vannkraftpotensial. I dag utnyttes mindre enn 7 prosent av dette potensialet. I tillegg kan biodrivstoff, solkraft og vindkraft dekke noe av behovet for energi. Produksjon av biodrivstoff kan imidlertid ha negative virkninger i form av økte matvarepriser, og det er viktig at disse effektene kartlegges før omfattende produksjon settes i gang.

Norge prioriterer støtte til utvikling av fornybare energikilder som vannkraft, biomasse, og vind- og solenergi der det er samfunnsmessig

Gjennom det såkalte Nansen-programmet har Norge i samarbeid med FAO siden 1975 støttet kartlegging og fremmet bærekraftig utnyttelse av fiskeriressurser langs Afrikas vestkyst, fra Marokko i nord til Sør-Afrika i sør. En viktig målsetting er å bidra til egen forskning og god forvaltning av marine ressurser i partnerlandene. Norge ønsker å styrke innsatsen på dette feltet i Afrika.

Miljøvern og biologisk mangfold

Afrika har store naturrikdommer og et unikt plante- og dyreliv. Presset på disse ressursene øker med den demografiske utviklingen og behovet for fortsatt økonomisk vekst. Bærekraftig forvaltning og godt miljøvern er nødvendig for at Afrika skal bevare sitt eksepsjonelle biologiske mangfold. Men bevaring av disse ressursene er ikke bare viktig for å beskytte levede grunnlaget til befolkningen og sikre tilgang til for eksempel mat og medisiner. Afrikas rike natur- og dyreliv kan være en viktig kilde til økonomisk utvikling blant annet i form av turisme. Turisme kan både bidra til arbeidsplasser for lokalbefolkningen og samtidig føre til økt fokus på miljøvern.

Forvaltning, bruk og bevaring av naturressurser og biologisk mangfold er hovedprioriteringer i norsk miljøbistand. Norge støtter gjennomføringen av internasjonale avtaler og konvensjoner om naturressurser og biologisk mangfold, og arbeidet for å inkludere disse i nasjonale strategier for fattigdomsbekjempelse. Samtidig er det lokalbefolkningen som lider mest når jordsmonn forringes og ressurser forsvinner, og det er også lokalbefolkningen som besitter størst kunnskap om sitt nærmiljø. Det er derfor nødvendig at lokalbefolkningen er hovedaktører i miljøverntiltak som skal sikre en bærekraftig forvaltning av ressursene.

Klimaendringers betydning for sikkerhet

Kamp om naturressurser har vært en sentral faktor i mange voldelige konflikter. Langvarig tørke eller flomkatastrofer bidrar til svekket ressurstilgang og å forringe jordsmonnet. Klimaendringene vil kunne drastisk forverre disse utfordringene. Konsekvensene vil være økt fattigdom, økt spenning mellom folkegrupper, økt migrasjon og i noen tilfeller væpnet konflikt som følge stadig knappere naturressurser. For eksempel har krisen i Darfur i betydelig grad sammenheng med forørkning. I tillegg skaper klimaendringene større helseisiko og fare for spredning av smittsomme sykdommer gjennom flere flommer og global temperaturstigning. Klimaendringer kan på grunn av dette utgjøre en trussel for sikkerhet, fred og stabilitet, og internasjonal sikkerhetspolitikk må derfor i dag ta høyde for klimarelaterte problemer.

Fred og sikkerhet er en forutsetning for utvikling, og afrikanske land er selv ansvarlige for å løse og forebygge konflikter. Afrika har de senere årene sett flere vellykkede fredsprosesser enn noen gang tidligere. Mange av disse prosessene er drevet fram av afrikanske land, og AU har vært en viktig drivkraft bak denne utviklingen. Et nylig eksempel er maktodelingsavtalen som ble inngått etter valget i Kenya i desember 2007, hvor afrikanske aktører ledet meklingen mellom partene.

Norge bidrar til innsats for konfliktløsning og fredsbygging i Afrika både gjennom deltakelse i og støtte til afrikanske fredsprosesser, politisk dialog, utviklingssamarbeid, og støtte til fredsbevarende operasjoner i regi av FN og AU. Fred og sikkerhet på det afrikanske kontinent er ikke bare viktig for å fremme utvikling og lindre nød i Afrika, men også for å forebygge hendelser som kan ramme vår del av verden. Konflikter kan føre til internasjonal terrorisme, miljømessige eller økonomiske kriser og økt migrasjon. Fred og sikkerhet i Afrika handler derfor også om vår egen sikkerhet.

Konfliktløsning

Bidrag til konfliktløsning og gjenoppbygging har blitt en viktig del av Norges engasjement i Afrika. Dette bygger på en vurdering av at man ikke bare må lindre nød gjennom bruk av humanitær bistand, men at man også må bruke ressurser til å løse de underliggende årsakene til konflikt. Tre av verdens største humanitære katastrofer er i Darfur, Somalia og Nord-Uganda, hvor Norge er aktivt engasjert. Engasjementet bygger på kunnskap og erfaring som er etablert gjennom lang tids tilstedeværelse, og det omfatter tett samarbeid med internasjonale partnere, det sivile samfunn og forskningsmiljøer.

Engasjementet har et tyngdepunkt rundt Sudan og Afrikas Horn, men Norge er også involvert i fredsprosesser i land som Mali og Burundi. I Sudan var Norge en av de mest aktive internasjonale støttepartnere i arbeidet med å få framforhandlet en avtale mellom Nord og Sør, og Sudan var i 2007 den største mottakeren av norsk bistand. Det er viktig å bygge på de erfaringer som er gjort og fortsette innsatsen for å finne politiske løsninger på Afrikas konflikter.

Regjeringen ønsker også å øke deltakelsen sivilt og militært i FN-operasjoner i Afrika og ser FN som en viktig aktør for å bevare internasjonal fred og sikkerhet. Norge har arbeidet aktivt for å få etablert FNs Fredsbyggingskommisjon som et effektivt virkemiddel for internasjonal samhandling, spesielt i Burundi. I denne forbindelse samarbeider Norge nært med Sør-Afrika, som leder dette arbeidet.

Regional konfliktløsning

De fleste av Afrikas konflikter har regionale forgreninger og konsekvenser. Ofte gir konflikt i ett land kime til konflikt i naboland, blant annet på grunn av at militære grupper opererer på tvers av landegrensene. Samtidig berøres nabolandene av flyktningstrømmer og redusert handel. Fredsarbeid krever derfor ofte regionalt engasjement og regionalt samarbeid. Regionale organisasjoner, som IGAD, SADC og ECOWAS er avgjørende for å forebygge og løse konflikter. AU har en spesielt viktig rolle som det overordnede organet for fred og

sikkerhet i Afrika, og Norge er opptatt av å bidra til å styrke de regionale organisasjonenes og spesielt AUs kapasitet innen konfliktløsning og fredsbevaring.

Norge støtter AUs arbeid med å opprette en beredskapsstyrke, African Standby Force (ASF), som på kort varsel skal kunne settes inn ved krise og konflikt. Målet er at styrken skal være operativ innen 2010. Norge har en særlig rolle når det gjelder sivil deltakelse i afrikansk fredsbygging, blant annet gjennom programmet *Training for Peace*. Norge støtter også oppbygging av andre afrikanske mekanismer for styrket sikkerhet gjennom samarbeid med bl.a. AU, NATO og andre nordiske land. Norge har rollen som sivil kontakt for NATO overfor AU.

Støtte til post-konfliktland

Rask gjenoppbygging og stabilisering av nye stater etter en fredsløsning er viktig for å hindre at konflikter blusser opp på nytt. Forsoningsprosesser, rettsoppgjør og dialog på tvers av religiøse skillelinjer kan bidra til å bygge varig fred, og det er viktig at den internasjonale støtten til land som nettopp har kommet ut av konflikt er fleksibel og kan settes inn på kort varsel.

Overgangsbiand til land som forsøker å arbeide seg ut av dyptgående og voldelige konflikter har blitt en viktig del av norsk biand. Formålet er å sikre den viktige overgangen fra krig til varig fred etter at en fredsavtale er inngått. Viktige tiltak i post-konfliktland er tilrettelegging for dialog mellom tidligere rivaliserende grupper og oppbygging av inkluderende, stabile og bærekraftige politiske institusjoner. Norske frivillige organisasjoner som kan bidra med særskilt kunnskap, kompetanse eller nettverk er viktige kanaler for overgangsbianden.

Reform av sikkerhetssektoren

Fredsbygging inkluderer reform av sikkerhetssektoren. I mange afrikanske land har langvarige konflikter og borgerkriger ført til at store mengder våpen befinner seg i hendene på paramilitære militser eller geriljagrupper. Dette utgjør en alvorlig sikkerhetsrisiko. For å sikre freden er det derfor nødvendig med tiltak som avvæpner og demobiliserer tidligere stridende og som gir opplæring og kompetansebygging hos politi- og militærvesenet. Målet er at landenes egne sikkerhetsstyrker på kortest mulig tid blir i stand til å opprettholde lov og orden etter en kaotisk konfliktsituasjon på en måte som respekterer menneskerettighetene.

Norge støtter en rekke tiltak for både opplæring av politi- og militærvesenet og for å avvæpne og reintegrere tidligere soldater slik at de kan få en meningsfull overgang tilbake til det sivile samfunn. Norge deltar aktivt når FN og AU utvikler en afrikansk agenda for sikkerhetssektorreform og søker å støtte tiltak for forsvarsreform i Afrika, med spesiell vekt på demokratisk kontroll over væpnede styrker.

Håndvåpen, miner og klaseammunisjon

Ukontrollert spredning og handel med håndvåpen, utlagte landminer og blindgjengere fra klaseammunisjon skaper humanitære og utviklingsmessige problemer. Dette gjør også freds-

og forsoningsarbeid vanskeligere og skaper risiko for nye konflikter. Norge har engasjert seg sterkt i bekjempelsen av disse problemene.

Både Den internasjonale konvensjonen mot landminer fra 1997 og Konvensjonen om klaseammunisjon som ble framforhandlet i 2008 er nedrustningsavtaler med stor betydning for Afrika. Norge har deltatt aktivt i arbeidet med begge avtalene. Afrikanske land og aktører i det sivile samfunn var viktige støttespillere i prosessen som ledet til Konvensjonen om klaseammunisjon. Afrika har tradisjonelt vært mottaker av våpen som har vært ansett som uakseptable eller utrangerte i andre deler av verden og har også vært hardt rammet av landminer. Regjeringen vil videreføre arbeidet med å styrke FNs handlingsprogram for bekjempelse av ulovlig omsetning av håndvåpen og å fremforhandle en internasjonal konvensjon om våpenhandel.

Kvinner og konflikt

Kvinner og barn utgjør flertallet av sivilbefolkningen og rammes ofte hardt av krig og konflikt. Seksuell vold mot kvinner er dessverre en del av de senere års konfliktbilde i Afrika, og forebygging og oppfølging av seksuelle overgrep og kjønnsbasert vold i krig og konflikt er av stor betydning for vellykkede fredsprosesser.

Man er fra norsk side opptatt av at kvinner trekkes sterkere inn i arbeidet med å løse konflikter og skape fred. Erfaringen viser at dette er viktig for å skape bærekraftige løsninger. Regjeringen har derfor vedtatt en handlingsplan for oppfølging av FNs Sikkerhetsrådsresolusjon 1325 om kvinner og konflikt. Hensikten er å styrke den norske innsatsen for internasjonal fred, sikkerhet og demokrati på en måte som retter særlig fokus på kvinners situasjon og å bidra til at kvinner blir inkludert som aktører i freds- og forsoningsprosesser. Handlingsplanen er en ledetråd i all norsk innsats for konfliktforebygging og fredsbygging og skal sørge for integrering av kjønnsperspektivet i planlegging, gjennomføring og evaluering av det norske engasjementet.

Barn og ungdom og konflikt

Barn blir spesielt sterkt rammet av konflikt. Familier blir revet opp, omsorgspersoner blir drept og skolegang blir avbrutt. I en rekke konflikter blir barn rekruttert til væpnede styrker, med Nord-Uganda og Sierra Leone som to spesielt grove tilfeller. Fra norsk side har man bidratt til tiltak for barn i væpnet konflikt gjennom humanitær bistand, støtte til utdanning i konflikt-situasjoner og behandling og rehabilitering av tidligere barnesoldater. Hensynet til barn og unges sårbarhet, særlige behov og rettigheter er en integrert del av Norges innsats på området. Gjennom Sikkerhetsrådsresolusjon 1612 har verdenssamfunnet fått et redskap til en felles innsats for barn i væpnet konflikt.

Demokrati, menneskerettigheter og likestilling

Demokrati, menneskerettigheter og likestilling er tverrgående temaer i norsk utenriks- og utviklingspolitikk. Utviklingen av reelle demokratier med godt styresett er viktig for å ivareta menneskerettighetene og sikre like rettigheter for kvinner og menn. FNs og AUs normgivende arbeid, opprettelsen av en afrikansk menneskerettighetsdomstol og bedre styresett i de fleste afrikanske land har bidratt til å sette disse spørsmålene høyere på dagsorden, men fortsatt finnes store utfordringer. Gjennom politisk dialog og samarbeid med afrikanske partnere jobber Norge for å utvikle effektive demokratiske institusjoner, fremme godt styresett, sikre ivaretagelse av menneskerettighetene og styrke kvinners stilling i afrikanske land.

Styrking av demokratiske systemer og institusjoner

Velfungerende stater med godt styresett er avgjørende for å ivareta menneskerettighetene og skape fred og sikkerhet i Afrika. Uten demokratisk styresett og innenrikspolitisk stabilitet blir økonomisk og sosial utvikling vanskelig. Reelle demokratier er avhengig av at samspillet mellom ulike aktører i samfunnet, statlige og ikke-statlige, er åpent og fritt. Men i land som tidligere har vært preget av autoritære regimer og dårlig styresett, er det ofte nødvendig å bygge opp de institusjonene og aktørene som er viktigst for å sikre et reelt demokrati.

Norge arbeider målrettet for å styrke systemer og institusjoner som kan fremme demokrati og godt styresett. Blant de viktigste institusjonene i så henseende er parlamenter, rettsvesenet, ombudsmenn, menneskerettighets- og valgkommisjoner, presse, media og det sivile samfunn. Gjennom direkte tilskudd og kapasitets- og kompetansebygging ønsker Norge å bidra til å forsterke arbeidet til disse aktørene.

Korrupsjonsbekjempelse

Korrupsjon er et stort hinder for økonomisk og sosial utvikling i Afrika og rammer de fattigste hardest. FNs Økonomiske kommisjon for Afrika (ECA) har anslått at korrupsjon tapper kontinentet for 148 milliarder dollar årlig. Dette er midler som kunne bidratt til utvikling. Aktiv motarbeidelse av korrupsjon har fått en stadig viktigere plass i afrikanske land de siste årene, og man har innsett at kampen mot korrupsjon er avgjørende for at Afrika skal kunne nå tusenårsmålene. En vesentlig del av korrupsjonsbekjempelse i afrikanske land innebærer å stanse den ulovlige kapitalflyten til såkalte skatteparadiser, herunder i rike land.

Norge har nulltoleranse for korrupsjon, og regjeringen forsterker innsatsen mot korrupsjon også i utviklingssamarbeidet. Der korrupsjon avdekkes blir dette systematisk fulgt opp overfor de ansvarlige. Norge støtter dessuten en rekke tiltak som bekjemper korrupsjon, blant annet gjennom å styrke arbeidet til korrupsjonsjegere eller bygge kapasitet i riksrevisjonen og offentlige forvaltningsinstanser.

African Peer Review Mechanism (APRM)

APRM er en frivillig selvevalueringsordning under NEPAD som er åpen for alle AUs medlemsstater. Land som evalueres gjennomgår en omfattende prosess hvor man, med visse intervaller, måler kvaliteten på ulike institusjoner eller mekanismer som er viktige for økonomisk vekst,

godt styresett og demokrati. Landevalueringene tar utgangspunkt i kriterier som medlemslandene i APRM har blitt enige om. Blant aspektene som evalueres er demokratiske institusjoner og politisk styresett, økonomisk politikk, rammebetingelser for næringsliv og framgang i sosioøkonomisk utvikling. Basert på evalueringene utarbeides landspesifikke handlingsplaner som skal rette opp de svakheter som avdekkes. Så langt har 28 afrikanske land sluttet opp om ordningen.

Norge oppfordrer alle afrikanske land til å delta i APRM og støtter tiltak som foreslås i handlingsplanene for å styrke landenes styresett.

FNs sikkerhetsråd og Rådet for menneskerettigheter

En rekke konflikter i Afrika har vært preget av svært grove og systematiske menneskerettighetsbrudd. FNs sikkerhetsråd har et særlig ansvar for å beskytte befolkninger mot folkemord, krigsforbrytelser, etnisk rensning eller forbrytelser mot menneskeheten i situasjoner der statene selv mangler evne eller vilje til dette. Norge arbeider for at Sikkerhetsrådet vedtar en bindende resolusjon med prinsipper for bruk av makt, som siste utvei i situasjoner der det begås massive menneskerettighetsbrudd.

FNs menneskerettighetsråd ble opprettet i 2006 som en etterfølger til FNs menneskerettighetskommisjon. Rådet består av 47 medlemmer og er direkte underlagt Generalforsamlingen. Det nye rådets mandat sikrer både tematisk og landspesifikk behandling av menneskerettighetsspørsmål. Rådet utnevner spesialrapportører og arbeidsgrupper for å utrede aktuelle problemstillinger knyttet til menneskerettighetene og for å kartlegge menneskerettighets-situasjonen i alle land. Norge vil arbeide for at rådet får mandater til å reagere raskt mot brudd på menneskerettighetene.

Oppfølging av alvorlige brudd på menneskerettighetene

Alvorlige brudd på menneskerettighetene bidrar til politisk ustabilitet, voldelige konflikter, humanitære katastrofer og flyktningstrømmer. De kan også utgjøre kimen til nye konflikter. Det er derfor nødvendig å etablere systemer og mekanismer for oppfølging av alvorlige brudd på menneskerettighetene. Straffeprosesser mot myndighetspersoner og andre som er anklaget for alvorlige menneskerettighetsbrudd er et viktig virkemiddel for å oppnå forsoning etter krig og konflikt. I Afrika er det opprettet egne straffedomstoler både i Rwanda og Sierra Leone som fører tiltale mot personer man mener var delaktige i de brutale overgrepene som fant sted i landenes borgerkriger på 90-tallet, og Den internasjonale straffedomstolen (ICC) er engasjert blant annet i konflikten i Nord-Uganda.

Norge anser opprettelsen av slike domstoler som et betydningsfullt bidrag for å skape stabilitet i land som forsøker å jobbe seg ut av voldelige konflikter. Uten en følelse av at rettferdighet skjer fyllest, kan fred- og forsoningsprosesser bli vanskeligere. Straffefølgelse av personer som er anklaget for menneskerettighetsbrudd, krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten er en seier for folkeretten og vil trolig også ha en avskrekkende virkning.

Kamp mot menneskehandel

Handel med mennesker er en grov krenkelse av menneskeverdet. En stadig mer omfattende handel særlig med kvinner og barn har blitt vår tids slavehandel. Handelen synes å øke både nasjonalt og internasjonalt, og det er antatt at handel med mennesker er blitt den nest største illegale virksomheten i verden, etter ulovlig handel med våpen. Kamp mot menneskehandel krever langsiktig innsats, ikke minst når det gjelder å redusere de bakenforliggende årsakene – fattigdom, konflikter, skjev sosial fordeling og marginalisering.

Den største kanalen for norsk-finansierte tiltak mot menneskehandel er International Organization for Migration (IOM). Gjennom prosjekter i sørlige Afrika har Norge bidratt til å skape bevisstgjøring om menneskehandel, sørget for opplæring av politi- og påtalemyndigheter og gitt bistand til ofrene av menneskehandel i form av bosted, oppfølging og mulighet for assistert frivillig retur.

Støtte til menneskerettighetsforvarere i Afrika

Norge har lenge vært engasjert i støtte til og vern om menneskerettighetsforvarere i Afrika. Dette har særlig blitt uttrykt i FN gjennom Norges ledelse av arbeidsgruppen som utarbeidet FN-erklæringen om menneskerettighetsforvarere som ble vedtatt i 1998. Norge er videre hovedforslagsstiller til den årlige resolusjonen om menneskerettighetsforvarere i FNs Menneskerettighetsråd. I 2000 fikk vi gjennomslag for opprettelsen av FNs mandat for å opprette en spesialrepresentant på menneskerettighetsforvarere.

Kvinner politiske og økonomiske deltakelse

Kvinner økende deltakelse på alle nivå i politiske beslutningsprosesser gir grunn til optimisme, men fortsatt er kvinner sterkt underrepresentert i styrende organer og politiske lederstillinger i afrikanske land. Utdanning, bevisstgjøring og mobilisering er avgjørende elementer i en strategi for å øke kvinners politiske deltakelse. Likestilling handler også om å fremme økonomisk og sosial utvikling gjennom å øke kvinners deltakelse i den formelle økonomien. Dette krever innsats for å sikre kvinner tilgang på ressurser og rettigheter til arv og eiendom – rettigheter som i mange afrikanske land er forbeholdt menn.

Under borgerkrigen i Sierra Leone ble tusenvis av mennesker amputert. I dag fører Spesialdomstolen for Sierra Leone tiltale mot personer man mener var delaktige i de grusomme overgrepene som fant sted i landets borgerkrig.

Norge arbeider for å øke kvinners deltakelse i det politiske liv, herunder gjennom støtte til valg- og demokratiprosesser, velgerregistrering av kvinner, informasjon om ulike former for kvotering og relevant opplæring og støtte til nettverk av kvinnelige parlamentarikere og valgkandidater. Norge støtter også tiltak som gir afrikanske kvinner større muligheter til å delta aktivt i næringsutvikling og handel blant annet gjennom yrkesopplæring, rådgivning og finansielle tjenester – herunder mikrofinansiering, forsikring, pensjon og pengeoverføringer.

Kvinnens helse og reproduktive rettigheter

Kvinnens rett til å bestemme over egen kropp og frihet fra vold og seksuelle overgrep er ikke anerkjent og akseptert i alle afrikanske samfunn. Kjønnsmestelse utføres fortsatt, og flertallet av Afrikas hiv-positive er kvinner.

Kunnskap om reproduktive rettigheter er viktig for å styrke kvinners helse, og informasjon om prevensjon og seksualundervisning er sentrale virkemidler i dette arbeidet. Norge har intensivert dialogen med myndighetene i land hvor kjønnsmestelse forekommer og støtter organisasjoner som driver opplysningsarbeid eller på andre måter jobber for å bekjempe denne og annen helseskadelig praksis.

Norge deltar i en rekke internasjonale organisasjoner, fora og prosesser som bringer oss i tett kontakt med afrikanske land. Forholdet til Afrika omfatter i dag hele bredden i Norges utenrikspolitikk. Utviklingssamarbeidet er fortsatt en bærebjelke i Norges politiske samarbeid med Afrika, men forholdet utvides stadig til nye felter utover den tradisjonelle bistanden. Gjennom dialog med enkeltland og samarbeid i FN og andre multilaterale organisasjoner ønsker Norge å styrke samarbeidet med afrikanske land og bidra til at Afrika finner sin rettmessige og rettferdige plass i vår globaliserte verden.

Sentrale multilaterale aktører

De forente nasjoner (FN)

Deltakelse i FN er en hjørnestein i norsk utenrikspolitikk. FN er uunnværlig som global arena og normsetter og avgjørende for å trygge internasjonal fred og sikkerhet, sikre miljøet og skape et mer likeverdig verdenssamfunn. Norges mål er å bidra til at FN utvikles til en sterk og handlekraftig organisasjon som kan legge hovedgrunnlaget for en rettferdig internasjonal verdensorden. Alternativet til et robust globalt regime er en situasjon der de sterkeste landenes interesser blir dominerende.

Et velfungerende FN er en forutsetning for at Afrika skal kunne løse utfordringer knyttet til konflikter, fredsbygging, utvikling og humanitære kriser. FNs innsats i Afrika kanaliseres gjennom ulike særorganisasjoner som også er viktige kanaler for norsk bistand. I afrikansk sammenheng står FNs utviklingsprogram (UNDP) i en særstilling, men også FNs barnefond (UNICEF), Verdens matvareprogram (WFP) og FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR) er sentrale aktører i arbeidet for å møte utfordringene Afrika står overfor når det gjelder utvikling og humanitære behov. Samtidig er sterkere innflytelse internt i FN viktig for at Afrika skal kunne være med og forme rammebetingelser for egen utvikling. Norge støtter derfor Afrikas krav om bedre representasjon i FNs Sikkerhetsråd. Et styrket og reformert FN er både i Norges og afrikanske lands interesse, og Norge deltar aktivt i reformprosessen for å gjøre FN til en moderne og effektiv verdensorganisasjon. I den forbindelse samarbeider Norge tett med afrikanske land for å oppnå et mer koordinert FN på landnivå, noe som innebærer å samle de ulike FN-organisasjonene i én instans. Norge ønsker også å trappe opp den norske sivile og militære deltakelsen i FN-ledede operasjoner i Afrika.

Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet (IMF)

De internasjonale finansieringsinstitusjonene, herunder Verdensbanken og IMF, er viktige finansieringskilder for de fattigste landene og tunge aktører i det internasjonale utviklingsarbeidet. Verdensbanken er en ledende kanal og forvaltningsinstans for midler til ulike øremerkede fond og initiativ som skal bistå utviklingslandene. Verdensbanken er også en kunnskapsinstitusjon av stor betydning og en sentral premissleverandør i utviklingsdebatten. Norges kjernebidrag til Verdensbanken går utelukkende til International Development Association (IDA), som påfylles hvert tredje år og gir bistand til de fattigste landene med hovedvekt på Afrika sør for Sahara. Målet er at rundt halvparten av IDAs bistand skal gå til Afrika. Landene med de største gjeldsproblemene, hvorav de fleste er i Afrika, får all støtte fra

Jubelscener fra Johannesburg da det ble klart at Sør-Afrika skal arrangere fotball-VM i 2010. For første gang skal verdens største idrettsarrangement arrangeres på afrikansk jord.

Afrika. Banken har 78 medlemsland, hvorav 53 afrikanske, og gir rimelige lån og bistand på gavevilkår til de fleste afrikanske land. I motsetning til Verdensbanken er Afrika-banken en institusjon med et klart afrikansk mandat og eierskap. Banken spiller en sentral rolle i flere viktige initiativ innen områder som infrastruktur, vannressursforvaltning, energi og godt styresett.

Norge ønsker å styrke dialogen med Afrika-banken og bidra til at den i økende grad fungerer som en afrikansk stemme i internasjonale fora og overfor de øvrige internasjonale finansieringsinstitusjonene. Gjennom sitt panafrikanske fokus kan Afrika-banken bli et supplement til AU når det gjelder politikkutforming for økonomisk og sosial utvikling i Afrika.

Afrikanske institusjoner

Den afrikanske union (AU) og New Partnership for Africa's Development (NEPAD)

Etableringen av AU og NEPAD bidrar til økt samarbeid og tettere integrasjon mellom de afrikanske landene. Opprettelsen av en effektiv AU-kommisjon, økt vekt på en felles afrikansk utenriks- og sikkerhetspolitikk og et panafrikansk parlament er positive utviklingstrekk. AU øker Afrikas internasjonale innflytelse - organisasjonens 53 medlemsland har tyngde når de opptrer som blokk. Opprettelsen av AU og NEPAD har gitt nye muligheter for dialog mellom Norge og afrikanske land, og Norge ønsker å styrke samarbeidet med disse organisasjonene.

IDA i form av gavemidler, hvilket er i tråd med norsk politikk. IMF overvåker det globale finanssystemet og gir tilråding om den makroøkonomiske politikken i medlemslandene. IMF gir også lån og bistand til medlemsland som befinner seg i en finansielt vanskelig situasjon. Norge støtter IMF's *Exogenous Shock Facility* (ESF) som ble opprettet for å dempe effekten av såkalte ytre økonomiske sjokk i de fattigste landene. Det arbeides nå med å gjøre ESF operativ.

For Norge er det et mål at de fattigste landene skal få større innflytelse i Verdensbanken og IMF og ikke pålegges privatisering eller liberalisering av offentlige tjenester som betingelser for bistand.

Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB)

Afrika-banken er en vesentlig aktør når det gjelder økonomisk og sosial utvikling i

AU kan på sikt bli den viktigste aktøren for fred og sikkerhet i Afrika. I dialogen med AU legger Norge vekt på å styrke organisasjonens arbeid for fred og sikkerhet, samt å gi finansiell og logistisk støtte til fredsoperasjoner i regi av AU. Dette samarbeidet styrker arbeidet mot krig, konflikt og terrorisme i Afrika og bidrar dermed også til å trygge vår egen sikkerhet.

Regionale organisasjoner

Det eksisterer en rekke samarbeidsorganisasjoner mellom afrikanske land som skal bidra til regionalt samarbeid innen områder som fred, sikkerhet, økonomisk og sosial utvikling og miljø. Blant de viktigste organisasjonene i så måte er Southern African Development Community (SADC) i det sørlige Afrika, Economic Community for West Africa (ECOWAS) i Vest-Afrika og Intergovernmental Authority on Development (IGAD) i Øst-Afrika. De regionale organisasjonene utgjør byggesteiner i AU og er viktige dialogpartnere for Norge.

En styrking av samarbeidet mellom AU og de regionale organisasjonene er av stor betydning for å oppnå en koordinert innsats for fred, sikkerhet og utvikling i Afrika. Norge har delfinansiert arbeidet med å videreutvikle forholdet mellom AU og de regionale organisasjonene. SADC, ECOWAS og IGAD kan på sikt spille sentrale roller i arbeidet for fred, sikkerhet og bærekraftig utvikling, men organisasjonene har fortsatt begrenset kapasitet. Norge legger derfor opp til å styrke støtten til regionalt samarbeid mellom afrikanske land.

AU og NEPAD

AU ble opprettet i 2002 som en etterfølger til Organisasjon for afrikansk enhet (OAU). Alle afrikanske land med unntak av Marokko er medlemmer av AU. AUs formål er å fremme og forsvare felles afrikanske posisjoner i internasjonale fora, oppnå fred og sikkerhet på kontinentet og styrke demokratiske institusjoner, godt styresett og menneskerettigheter. Gjennom AUs normgivende arbeid og opprettelsen av en afrikansk menneskerettighetsdomstol har afrikanske land forpliktet seg til respekt for demokrati og menneskerettigheter. AU kan, i motsetning til forgjengeren OAU, gripe inn i medlemsland ved alvorlige krigsforbrytelser, folkemord eller forbrytelser mot menneskeheten.

NEPAD ble godkjent av afrikanske statsledere i 2001. NEPAD har status som AUs utviklingsprogram og har som mål å øke den internasjonale støtten til Afrika, bedre markedsadgangen for afrikanske varer og legge grunnlaget for tettere økonomisk integrasjon på kontinentet. Initiativet innebærer en erkjennelse av at økonomisk og sosial utvikling ikke er mulig uten fred, stabilitet, godt styresett, demokrati, rettsstatsprinsipper og menneskerettigheter.

Ny politisk virkelighet i Afrika: Ellen Johnson Sirleaf ble Afrikas første kvinnelige statsoverhode da hun ble valgt til president i Liberia i 2006

Andre fora for norsk-afrikansk samhandling

Nordisk-afrikansk utenriksministermøte

Sammen med de andre nordiske landene møter Norge utvalgte afrikanske land til årlige uformelle utenriksministermøter. Møtene er et forum for åpen og fordomsfri dialog mellom afrikanske og nordiske land. Vestlige og afrikanske land står ofte på hver sin side når sentrale spørsmål behandles i multilaterale institusjoner, herunder i FN og internasjonale prosesser. Et hovedformål med det nordisk-afrikanske utenriksministermøtet er derfor å identifisere og fjerne hindringer for bedre samarbeid mellom nordiske og afrikanske land i mer formelle fora gjennom nettverksbygging og gjensidig forståelse. Norge prioriterer aktiv deltakelse i denne dialogen.

Africa Partnership Forum (APF)

APF er et forum for høynivådialog om Afrikas utvikling mellom en rekke land, organisasjoner og multilaterale aktører. APF består blant annet av AU, NEPAD, G8-landene, OECD-landene (herunder Norge), Afrikabanken, Verdensbanken, FN og andre utviklingspartnere. APF har blitt en viktig arena for å diskutere politikktutforming, strategier og prioriteringer for Afrikas utvikling. APF gir en mulighet for giveland- og organisasjoner å koordinere støtten til Afrika

slik at de står i samsvar med afrikanske prioriteringer og målene nedsatt av NEPAD. Norge er en aktiv deltaker i APF.

Initiativet for utenrikspolitikk og global helse

Norge tok i 2006 sammen med Frankrike initiativ til et samarbeid om utenrikspolitikk og global helse mellom utenriksministrene i Brasil, Frankrike, Indonesia, Norge, Senegal, Sør-Afrika og Thailand. Siktemålet er å sette søkelyset på helsevirkninger av utenrikspolitiske beslutninger, som ofte er svært følbare for afrikanske land, enten de gjelder handels-politikk, beskyttelse av immaterielle rettigheter eller krise og konflikt. Fra afrikansk side har man i denne dialogen særlig lagt vekt på tettere koblinger mellom utviklingspolitikk og utenrikspolitikk i spørsmål knyttet til aids, migrasjon og mangelen på helsepersonell i Afrika. Fra

norsk side knytter man dette initiativet til samarbeidet for de helserelaterte tusenårsmålene (se nedenfor) og et utvidet samarbeid også med andre land i Afrika, med et felles mål om å styrke innsatsen for å redusere barne- og mødredødelighet.

Bilaterale samarbeidsmekanismer

Det eksisterer en lang rekke bilaterale samarbeidsmekanismer mellom Norge og afrikanske land som er ment å styrke innsatsen på ulike områder. Mekanismene kan omfatte både utviklingssamarbeid, politisk dialog og partnerskap mellom institusjoner. Gjennom slike mekanismer ønsker Norge å støtte utviklingen på områder som er prioritert av afrikanske samarbeidsland og hvor Norge har kompetanse. Samarbeidsområder inkluderer for eksempel petroleumsforvaltning, klima og energi, fred og forsoning, fiskeri- og kystforvaltning og helse spørsmål.

Norsk utviklingssamarbeid med Afrika

Utviklingspolitisk samarbeid med Afrika

Norge, som et av verdens rikeste land, har inngått klare internasjonale forpliktelser om å bidra til Afrikas utvikling. Fattigdomsbekjempelse er det overordnede målet for norsk bistand, og Afrika står fortsatt overfor enorme utfordringer knyttet til fattigdom. Gitt landenes ulike situasjon vil fokuset for utviklingssamarbeidet variere, men det legges særlig vekt på kapasitetsbygging og kompetanseoverføring på områder hvor Norge har spisskompetanse. Regjeringen har pekt ut fem hovedsatsingsområder i utviklingssamarbeidet: 1) Klima, miljø og bærekraftig utvikling, 2) Fredsbygging, menneskerettigheter og humanitær bistand, 3) Olje og energi, 4) Kvinner og likestilling og 5) Godt styresett og kamp mot korrupsjon. Gjennom budsjettstøtte til enkeltland vil Norge også fortsette å bidra til å styrke utdanning, helse og landbruk i Afrika. Norge samarbeider med både myndigheter, frivillige organisasjoner, næringsliv og multilaterale organisasjoner. Norge legger stor vekt på koordinering, harmonisering og utvikling av partnerskap innen det internasjonale utviklingssamarbeidet.

Regjeringen arbeider med en Stortingsmelding om utviklingspolitikk som etter planen skal fremlegges i 2009. I arbeidet med den nye meldingen legges det opp til at Afrika fortsatt vil være det sentrale geografiske nedslagsfeltet for norsk utviklingspolitisk innsats.

Samarbeid om de helserelaterte tusenårsmålene

Den norske regjeringen har valgt å ta et særskilt ansvar for de helserelaterte tusenårsmålene. Norges leders rolle gjelder særlig mål 4 om redusert barnedødelighet og mål 5 om redusert mødredødelighet. I tillegg er Norge aktiv i arbeidet for mål 6 om bekjempelse av sykdommer som malaria, tuberkulose og hiv/aids.

Et viktig element i den norske innsatsen er en global kampanje for at disse tusenårsmålene skal nås. Norge samarbeider blant annet med britiske myndigheter og Gates Foundation om denne kampanjen. Det er i tillegg etablert bilateralt samarbeid med noen av de landene der det dør

flest barn, deriblant Nigeria og Tanzania. Norge er dessuten en viktig aktør i opprettholdelsen av vaksinealliansen GAVI (Global Alliance for Vaccines and Immunization).

Humanitær bistand

Mange av de største humanitære krisene i verden finner sted i Afrika. Dels er det snakk om naturkatastrofer som følge av tørke og flom, men menneskeskapt kriser som følge av konflikter, ressursmangel og dårlig styresett er ofte av større omfang. Årsakene til humanitære kriser er ofte sammensatte, og derfor er det viktig å se humanitær innsats i sammenheng med den øvrige utenriks- og utviklingspolitikken. FN har en sentral rolle i den humanitære innsatsen, som internasjonalt koordinerende organ og ved at en rekke FN-organisasjoner driver betydelig operativ virksomhet på det humanitære området. I tillegg til FN-organisasjonene er flere norske frivillige organisasjoner viktige kanaler for norsk humanitær bistand.

Regjeringen arbeider aktivt for å styrke det internasjonale humanitære responssystemet blant annet gjennom bidrag til FNs nødhjelpsfond (CERF) og til humanitære landfond. Regjeringen legger også vekt på å bidra til bedre samordning mellom humanitære og andre politiske tiltak. Økt fokus vil bli rettet mot forebygging av humanitære kriser, noe som innebærer at humanitær innsats ses i sammenheng med støtte til politiske prosesser for fred og forsoning. Norge kan ikke engasjere seg like mye overalt og innsatsen vil fortsatt bli konsentrert om de mest akutte og omfattende krisene.

Foto

side 5: AFP photo/Pius Utomi Ekpei

side 10: AFP photo/Martin Bureau

side 17: Les Stone/ZReportage

side 20: EPA/Jon Hrusa

side 22: EPA/STR

Utgitt av
Utenriksdepartementet, oktober 2008
Postboks 8114 Dep.
0032 Oslo

E-post: post@mfa.no

Design: Torbjørn Vagstein
Trykk: Departementenes servicesenter
Opplag: 1500

Foto omslag: [Andrea Laurita/iStockPhoto.com](#)

ISBN: 978-82-7177-719-7
Publikasjonskode: E-852

